

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף בכיר השירות הפסיכולוגי ייעוצי
היחידה לקידום אקלים חינוכי מיטבי וצמצום אלימות

כף יום אחד

התמודדות חינוכית-טיפולית עם בעיות התנהגות בגן, בכיתה ובבית הספר

יזמות מהשטח!
- והפעם -
יועצי בתי הספר
להפרעות התנהגות
תל אביב

טוב שכן קרוב...

למידת עמיתים¹ של יועצים בחינוך המיוחד ויועצים חינוכיים בחינוך הרגיל
בת"א הוליד מפגש על עבודה חינוכית עם ילדים עם בעיות התנהגות -
יועצי החינוך המיוחד תורמים מניסיונם ליועצי החינוך הרגיל בתל-אביב

מבוא

אנשי חינוך פוגשים בתלמידים עם בעיות התנהגות בכל סוגי מסגרות החינוך ובכל גיל ושלב. ילדים עם בעיות התנהגות לומדים בבתי-ספר רגילים, בכיתות רגילות, בכיתות קטנות, בבתי-ספר שונים של החינוך המיוחד בכלל ובבתי ספר להפרעות התנהגות בפרט.

בעיית ההתנהגות פנים רבות לה. יש והילד מפתח בעיות התנהגות לאורך לימודיו בבית הספר או הגן. יש והילד מגיע לאותה מסגרת כאשר ברקע שלו היו כבר עדויות לקשיי התנהגות, ויש ילדים אשר מגיעים למסגרת בה הם לומדים בשל קשיי ההתנהגות.

מוסדות החינוך השונים מתמודדים עם תלמידיהם ועם בעיות ההתנהגות, בדרכים שונות. כל גן או בית ספר לומד ומפתח לעצמו תפיסות, דרכי עבודה ומבנים ארגוניים בכדי לקדם תלמידים עם בעיות התנהגות, תוך כדי שמירה ואף קידום של כלל התלמידים, הצוותים וההורים בבית-הספר.

למידת עמיתים של יועצים ממסגרות שונות בחינוך הרגיל והמיוחד בכוחה להעשיר ולקדם את השותפים בה. בתל אביב פועלים שני בתי-הספר להפרעות התנהגות: "שבילים" ו"ברושים". בתי-ספר הללו מומחים בתחומם ומהווים מקור לדוגמה ולמידה. היועצים והיועצות אשר פועלים באותם בתי-הספר מהווים קבוצה מקצועית מרשימה והם בעלי מומחיות בכל הקשור להתמודדות עם הפרעות התנהגות קשות ואף קשות מאוד, התמודדות עם הפרעות נפשיות ועם בעיות הסתגלות מורכבות.

פנינה אמסטרדמר, המפקחת על הייעוץ בתל-אביב, ואביטל בן חור, רכזת הייעוץ בחינוך המיוחד בעיר, יזמו יוזמה ייחודית בה התאפשרה למידת יועצים עמיתים על החינוך המיוחד בכלל, ועל בעיות ההתנהגות בפרט. בעידוד השתיים ובסיוען, היועצים מבתי הספר להפרעות התנהגות בעיר תל אביב והקדישו מזמנם וממרחם לשיתוף כלל היועצים החינוכיים בעיר בידע, בניסיון, בתפיסות ובכלים שפיתחו בכל הקשור להתמודדות עם ילדים עם בעיות התנהגות.

¹ כתבו:

פנינה אמסטרדמר, מפקחת על הייעוץ בת"א
ואביטל בן-חור, רכזת הייעוץ בחינוך המיוחד בת"א ומדריכת אח"מ ארצית

מטרות היוזמה

- הבניית שגרות למידה, תמיכה והיוועצות בין יועצים בחינוך הרגיל לבין יועצים בחינוך המיוחד באשר להתמודדות עם תלמידי חנ"מ בכלל ותלמידים עם בעיות התנהגות בפרט.
- הרחבת מאגר התפיסות, כלי העבודה והמבנים הארגוניים להתמודדות עם תלמידים עם בעיות התנהגות בקרב יועצי בתי-הספר בחינוך הרגיל והמיוחד.
- למידה והתמקצעות בהתמודדות עם תלמידים עם בעיות התנהגות, בעזרת יועצי בתי-הספר להפרעות התנהגות בעיר תל-אביב.

תיאור היוזמה

שלב ראשון – "רעיון נולד", היכרות עם בתי-הספר בחינוך המיוחד בתל-אביב ובכללם בתי-הספר להפרעות התנהגות:

בעיר תל אביב, מתקיימות מליאות ייעוץ נפרדות ליועצי החינוך הרגיל וליועצי החינוך המיוחד. המליאות השונות באות לתת מענה לצרכים המקצועיים הייחודיים של שתי הקבוצות המקצועיות.

בשנה"ל תשע"ח נבטה בנו ההבנה כי בתי-הספר של החינוך המיוחד עוסקים למעשה בנושאים, באוכלוסיות ובסוגיות אשר רלוונטיים גם ליועצים בבתי-הספר הרגילים: לקויות למידה, בעיות נפשיות, בעיות התנהגות, בעיות תקשורת, נכויות, הנמכה קוגניטיבית ועוד.

מתוך הבנה זו, ובכדי לפתוח צוהר להיכרות עם בתי-הספר של החינוך המיוחד בתל-אביב, התקיימה כבר בתחילת השנה מליאת יועצים משותפת לכלל יועצי תל-אביב. מליאה זו כללה שני חלקים:

1. הרצאה אודות בתי הספר של החינוך המיוחד בעיר תל אביב ועבודת הייעוץ בחינוך המיוחד

2. מושבים על-פי בחירה

את המושבים השונים הנחו יועצות ויועצים מבתי הספר לחינוך המיוחד והם נסובו אודות המאפיינים הייחודיים של בית הספר ותלמידיו. יועצי בתי הספר נרשמו למושבים מבעוד מועד וקל לשער כי רבים מהם בקשו להשתלב במושבים בהנחיית יועצי בתי הספר להפרעות התנהגות. ואכן התקיימו שני מושבים בנושא "הייעוץ בבתי ספר לתלמידים עם הפרעות התנהגות"

קבוצת יועצי חינוך היסודי – בהנחיית היועצת החינוכית הילה טוביה בלציאנו, יועצת בית ספר "שבילים"

קבוצת יועצי החינוך העל יסודי – בהנחיית היועצים החינוכיים ענבל זהבי ואבישי קמפינסקי, צוות הייעוץ בבית ספר "ברושים"

יועצי החינוך הרגיל נחשפו לתפיסות המקצועיות ולעקרונות אשר מנחים את צוותי החינוך באותם בתי ספר בכלל, ואת צוותי הייעוץ בפרט, באשר לעבודה החינוכית-טיפולית עם ילדים עם בעיות התנהגות. כמו כן נלמדו דרכי עבודה, מבנים ארגוניים, כלים ומיומנויות.

שלב שני – הזמנה להיוועצות כבדרך שגרה

לאחר החשיפה וההיכרות הראשוניים, הזמנו את כלל היועצים להמשיך ולהעמיק את ההיכרות עם עמיתיהם בחינוך המיוחד, ואף להיעזר ביועצי החנ"מ בכלל וביועצי בתי הספר להפרעות התנהגות בפרט, בהתלבטויות ובהתערבויות פרואקטיביות ורה אקטיביות עם ילדים עם בעיות התנהגות. הזמנה זו נובעת מהאמונה בהיוועצות עמיתים ככלי ארגוני מעצים ומקצועי. למידה והעשרה בתוך קבוצת השייכות הפרופסיונאלית יש בה בכדי לתרום ולהעשיר את שני הצדדים.

שלב שלישי – דיון ולמידה הדדית של התמודדות עם ילדים עם בעיות התנהגות בבתי הספר הרגילים ובבתי הספר של החנ"מ

לאחר שלבי ההיכרות ובתום החשיפה לעבודה עם ילדים עם בעיות התנהגות בחנ"מ, ביקשנו להעמיק את השיח ואת הלמידה ההדדית, תוך הדגשת המסר הגורס שגם ליועצי החינוך הרגיל יש מה לתרום ליועצי החינוך המיוחד בכל הקשור לתפיסות, דרכי עבודה וכלים לקידום ילדים עם בעיות התנהגות.

לשם כך קיימנו מליאת יועצים משותפת נוספת לכלל היועצים בתל-אביב, בנושא "התמודדות עם ילדים עם בעיות התנהגות בחינוך הרגיל ובחנ"מ":

1. צפייה משותפת בסרט "טאשי והנזיר"

2. סדנה משותפת (יועצי החינוך הרגיל והמיוחד) בעקבות הצפייה בסרט. וחשיפה למגוון דרכי העבודה עם ילדים עם בעיות התנהגות במסגרות השונות בתל אביב.

להלן תיאור מהלך הסדנה ([קישור לסדנה](#))

שלב רביעי – העמקת הלמידה בנושא עבודה עם ילדים עם בעיות התנהגות בהנחיית יועצי החנ"מ בת"א:

מתוך שאיפה להמשיך ולהעמיק את הלמידה אודות דרכי עבודה עם ילדים עם בעיות התנהגות, התקיימו שתי מליאות יועצים ליועצי ביה"ס הרגילים ביסודי בהנחיית הילה טוביה בלציאנו ומליאה אחת ליועצי בתי הספר העל יסודיים בחינוך הרגיל בהנחיית ענבל זהבי ואבישי קמפינסקי.

להלן סיכום הרצאתה של הילה טוביה בלציאנו, יועצת "שבילים" ([קישור להרצאה](#))

להלן תיאור תפיסת העבודה בבית ספר ברושים מאת ענבל זהבי ואבישי קמפינסקי ([קישור לתיאור העבודה](#))

שלב חמישי – ביקורים הדדיים (מתוכנן לשנת הלימודים תש"פ)

לאחר דרך משמעותית של היכרות ולמידה "על", אנו מתכננים בשנה"ל תש"פ להמשיך לשלב הבא ו"לפגוש את". בשלב זה אנו מתכננים לקיים ימים פתוחים ליועצים לביקורים הדדיים – יועצי החינוך הרגיל יוזמנו להגיע לבתי הספר להפרעות התנהגות בת"א, לפגוש את הצוותים, לראות וללמוד מקרוב על העשייה והמבנים הארגוניים, לשמוע על ההתמודדויות, האתגרים והחוזקות. כמו כן יוזמנו יועצי החינוך המיוחד לביקור בבתי הספר "הרגילים" בתל-אביב אשר מתמודדים אף הם, בהצלחה ובמקצועיות, עם ילדים עם בעיות התנהגות. בביקורים יחשפו כלל היועצים לדרכי העבודה, ההתמודדויות, הדילמות והחוזקות.

אנו מאמינות כי ביקורים ולמידה מתוך המפגש בבית-הספר עצמו יעמיקו עוד את השיח, את הלמידה ההדדית ואת ההפריה ההדדית שבין יועצי החינוך המיוחד ליועצי החינוך הרגיל בתל-אביב.

סיכום ביניים

אנו בעיצומו של תהליך מרתק, יוזמה שאנו בונות תוך כדי תנועה ולמידה, אמנם עוד מוקדם לסכם את היוזמה כולה, אך ישנם כמה למידות ועקרונות שאנו יכולות, כבר עתה, לזהות ולתאר:

- יועצים רבים דיווחו כי **למידת עמיתים**, החוויה המשותפת, הרחבת ההתבוננות ורכישת הכלים אלו מאלו, חיזקו, לימדו וקידמו את תחושת מסוגלות בקרבם.
  - החיבור והשיח בין יועצי החינוך המיוחד לבין יועצי החינוך הרגיל משמעותיים לשני הצדדים – **לכולם יש מה לתרום וממה להיתרם**, בכל סוג חינוך מתבססת תפיסה, נוצרים כלי עבודה ומוקמים מבנים ארגוניים – מעוררי השראה, מלמדים ומשמעותיים.
  - **כוחות פנימיים** – המפגש עם יועצי בתי הספר להפרעות התנהגות הינו מקצועי ומשמעותי ביותר. פעמים רבות מערכות מחפשות "מומחים חיצוניים", ונראה כי ההסתייעות בכוחות מתוך המערכת היא משמעותית ומלמדת ביותר.
  - **הבניית שגרות ומבנים ללמידה משותפת** – הבניית שגרת מליאות משותפות ליועצי החינוך הרגיל והחינוך המיוחד בתל-אביב, לשם למידה ושיח משותפים בנושא, רלוונטית לשני סוגי המסגרות.
- ככלל, משובי היועצים אודות הלמידה המשותפת מעידים על שביעות רצון גבוהה, על רלוונטיות המפגשים משותפים ועל בקשה וציפייה להמשכם.